
ARHAVI ÇAYI HAVZASINDA COĞRAFİ GÖZLEMLER HAKKINDA İLK NOTLAR

Yrd.Doç.Dr. Zeki KODAY*

Arhavi Çayı Havzası Karadeniz Bölgesi'nin Doğu Karadeniz Bölümü sınırları içerisinde yer almaktadır. Bu havza Doğu Karadeniz Dağlarının doğu uzantısı olan Gül Dağı'ndan kaynağını alan Arhavi Çayı'nın su toplama alanından ibarettir. Havza yaklaşık 300 km²'lik bir alan kaplamakta olup, doğudan Balıklı Dağı, güneyden Gül Dağı, batıdan bu dağın uzantısı olan bir sırt tarafından, kuzeyden ise Karadeniz'le çevrilidir. İdari bakımdan, Artvin iline bağlı Arhavi ilçesi sınırları içerisinde kalmakta olup, bu havzada yer alan sadece Güvercinli köyü idarî bakımdan Hopa ilçesine bağlıdır.

Yerçekilleri bakımından kıyı şeridi dik kıyılı bir profil göstermekte olup, denize doğru ilerledikçe kısa mesafede büyük derinliklere erişilmektedir. Kıyı çizgisi, güneydeki dağların uzanışına paralel bir uzanış göstermektedir. Kıyıda sırtlar denize dik burunlar halinde inmekte, küçük koylar ise sahildeki dar plaj alanlarını oluşturmaktadır.

Arhavi Çayı Havzası "V" profilli genç vadilerle, dağlık alanlardan oluşmaktadır. Ana vadiyi, içinde Arhavi

---

* Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Erzurum.

Çayı'nın aktığı Arhavi Çayı Vadisi oluşturmaktadır. Bu vadiye birleşen yan kollar daha genç olup, dağlık alanları daha az yarmışlardır.

Sahanın en yüksek noktasını Gül Dağı (3371 m.) oluşturmaktadır. Bu dağdan kabaca güney kuzey istikametinde uzanan sırtlar üzerinde tepeler yer almakta ve tepelerin yükseltisi sahile doğru yaklaştıkça azalmaktadır. Gül Dağı'nın yüksek kısımları glasiyal morfoloji bakımından zengin olup, dağda çok sayıda sirk gölü bulunmaktadır.

Saha, iklim özellikleri bakımından ülkemizin en fazla yağış alan bir yöresinde bulunmaktadır. Arhavi'nin yıllık ortalama yağış miktarı 2323 mm, yıllık ortalama sıcaklık ise 14°C civarındadır. Yörede en az yağışlar ilkbahar mevsiminde, en fazla yağışlar ise sonbahar mevsiminde görülmektedir. Sıcaklık bakımından ise, en düşük sıcaklıklar Ocak-Şubat, en yüksek sıcaklıklar ise Temmuz-Ağustos aylarında kaydedilmektedir.

Bitki örtüsü bakımından 600-700 metrelere kadar "kolşik flora" içerisinde kalmakta olup, zengin bir bitki örtüsüne sahiptir. Buralarda genellikle geniş yapraklı ağaçlardan oluşan; kızılâğaç, kestane, kayın, gürgen ve ıhlamurun hâkim olduğu ormanlar yaygın olup, buralarda orman altı formasyonu da çok zengindir.

Kolşik flora sahasının üzerinde, geniş yapraklı ağaçlarla iğne yapraklı ağaçların bir arada bulunduğu karışık orman katına geçilmektedir. Başlıca türleri; ladin, göknar, kayın, sarıçam, titrek kavak ve huşlar oluşturmaktadır. 1500 metrelerden itibaren iğne yapraklılar hâkim olup, yer yer saf topluluklar oluşturmaktadır. 2000-2100 metrelerden itibaren alpin çayırlar katına geçilmektedir.

Sahanın ana akarsuyunu Arhavi Çayı oluşturmaktadır. Kaynağını Gül Dağı'nın 3000 metre yüksekliklerinden alan bu çay kabaca güney-kuzey istikametinde akmaktadır. 29 km uzunlukta olan bu akarsu ortalama %103 eğime sahip olup, yıllık ortalama akım miktarı 28.5 m³/sn'dir. Yörede en az yağış Nisan-Mayıs aylarında görülmesine rağmen kar erimelerine bağlı olarak Arhavi Çayı'nda maksimum akım, bu iki ayda gerçekleşmektedir. Arhavi Çayı'na çok sayıda dere karışmakta olup, bunlar yılın her mevsimi yataklarında bol su taşırlar.

Sahada yerleşmeler topoğrafyanın etkisi altında gelişmiş olup, topoğrafyanın elverişli olduğu yerlerde yerleşmeler büyümekte, elverişli olmadığı yerlerde ise küçülmektedir. Gerçekten de Arhavi Çayı'nın denize döküldüğü yerde

kurulmuş olan Arhavi ilçe merkezi sahadaki en büyük yerleşmeyi oluşturmaktadır. Kıyıdan iç kısımlara doğru gidildikçe topoğrafyanın arızalı bir hal almasına bağlı olarak, yerleşmeler küçülmekte ve dağınık bir hal almaktadır. Dolayısıyla buralarda ulaşım da büyük bir sorun olmaktadır.

Havzada devamlı yerleşmeler yanında Gül Dağı'ndaki Alpin çayırlar yanında dönemlik yerleşmelerden yayla yerleşmeleri de bulunmaktadır.

Arhavi Çayı Havzası idari bakımdan Arhavi ilçesi sınırları içerisinde bulunmaktadır. Bu ilçenin 1997 yılındaki toplam nüfusu 17635 kişi idi. Bu nüfusun 13 392'si Arhavi ilçe merkezinde 4243'ü de köylerde yaşamaktaydı. İlçeye bağlı toplam 29 köy yerleşmesi bulunmakta olup, köylerin nüfusları genellikle 100-150 kişi civarındadır.

Havzada ekonomik faaliyetler tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Özellikle tarımsal faaliyetler kıyıya yakın sahalarda önem kazanmakta olup, buralarda çay ve fındık bahçeleri yoğunluk kazanmaktadır. Çayın ekonomik bakımdan fındığa göre daha fazla gelir getirmesi nedeniyle tarımsal faaliyetlerde ilk sırayı çay, ikinci sırayı fındık almaktadır. Zaten ilçede bulunan 4 adet çay fabrikası da doğal olarak çay ziraatini teşvik etmektedir. Tahıllardan sadece mısır yetiştirilmekte olup, ailelerin kendi ihtiyacını karşılamaya yönelik üretim yapılmaktadır. Hayvancılık faaliyeti kıyıdan iç kesimlere doğru gidildikçe önem kazanmaktadır. Yöredeki hayvancılık daha ziyade Gül Dağı'ndaki Alpin çayırlarda yer alan yaylalara bağlı olarak sürdürülmektedir. Balıkçılık bakımından zengin olan sahada deniz balıkçılığı yanında, tatlı su balıkçılığı da yapılmaktadır.

Sanayi faaliyetleri bakımından 4 adet çay fabrikası ile 1 adet kereste fabrikası bulunmaktadır. Bunun yanında başta marangozhane olmak üzere çok sayıda atölye tipi sanayi de bulunmaktadır.

Sonuç olarak; Arhavi Çayı Havzası fizikî coğrafya koşullarından bilhassa topoğrafya ve iklimin etkisi altında, beşerî ve ekonomik coğrafya özellikleri şekillenmiş bir yöre olma özelliği göstermektedir. Coğrafi özelliklerine ait bu ilk notlar, ileride daha detaylı bir şekilde ele alınacaktır. □

Doğu Coğrafya Dergisi Yayın Kurulundan

Doğu Coğrafya Dergisi Haziran ve Kasım sayıları olmak üzere yılda iki kez yayımlanmaktadır. Belirtilen ayların son haftasına kadar gönderilen makaleler; gerekli inceleme ve düzenlemelerin yapılarak, yayımına karar verilmesinin ardından, bir aylık süre içerisinde baskıya hazır duruma getirilir.

Eserlerde Aranılan Nitelikler :

Doğu Coğrafya Dergisi'nde yayımlanacak makalelerin belirlenmesinde, eserin içerik olarak özgün olmasının yanı sıra, coğrafya ilmine sağlayacağı katkılar ve getireceği yeni bakış açıları göz önünde tutulacaktır. Bu amaçla, dergide yayımlanacak makalelerde yayım kurulunda onayı ile birlikte, oluşturulacak bilim kurulunun hazırlayacağı raporlar dikkate alınacaktır. Bu uygulama derginin dördüncü sayısından itibaren geçerlidir.

Yazım Kuralları :

Dergide yer alacak makalelerin, yayım kurulu tarafından önceden belirlenen yazım kurallarına uygun olması gerekmektedir. Bu kurallar aşağıda sıralanmıştır:

A. Makalelerin Hazırlanması:

- 1- Makaleler PC uyumlu; bilgisayarlarda, Microsoft Word altında hazırlanacaktır.
- 2- Hazırlanan makaleler fotoğraf, harita ve diğer şekiller için ayrılmış alanlar dahil 25 sayfa aşmayacaktır. Makalelerin giriş kısmında makale adıyla birlikte, 250 sözcüğü aşmayacak şekilde hazırlanmış ana temayı içeren İngilizce özet yer verilecektir.
- 3- Yazı karakteri metin içerisinde 11 punto, Times New Roman'dır. Bu punto büyüklüğü üst bilgi alanında 8,5 punto, tablo-fotoğraf-grafik adlarında 10 punto ve Tablo içlerinde, tablo özelliğine göre 7-10 punto arasındadır.
- 4- Makalelerde, üst bilgiye yer verilecektir. Bu amaçla tek numaralı sayfalarda italik olarak yazılmış makale adı ve çift numaralı sayfalarda yazar adı, üst bilgi olarak yer alacaktır.
- 5- İlk sayfada yer alan ve yazarla ilgili bilgilerin bulunduğu dipnot, * işaretiyle gösterilecektir. Yazarlar okuyucu ile haberleşme açısından e-mail adresi verebilirler.
- 6- Makalelerde kullanılan fotoğraf, harita, grafik ve tabloların alt-üst bilgileri yazılırken arada dikkat çekici boşlukların kalmasına özen gösterilmelidir. Aynı özen sayfa düzeninde de göz önünde tutulmalıdır.
- 7- Baskı kalitesini azaltan 3 boyutu grafiklerden kaçınılmalıdır. Çok unsurlu grafiklerde anlaşılabilirlik açısından tarama türleri iyi belirlenmelidir. Grafikleri Exel ortamında çizip word dosyalarına yapıştırma yoluna gidilmemelidir. Grafikler word metni içerisinde hazırlanacaktır.
- 8- Makaleler için belirlenen yazım alanı, standart fotoğraf genişliği dikkate alınarak belirlenmiştir. Kullanılan fotoğrafların genişlik ve yüksekliği yazım alanını aşmıyorsa, fotoğraf bu alana eşitlenecek şekilde küçültülecektir.
- 9- Tablo ve Grafiklerin kenarlıkları, çift çizgili olacak ve kalınlık 2 1/2 olarak belirlenecektir.
- 10- Makalelerin Sayfa Yapısı: Ust:6,5 - Alt:5 - Sağ:4,5 - Sol:4,5 - Üst Bilgi:5 - Alt Bilgi:1,5 olacaktır.
- 11- Makalelerin sonunda yer verilen, yararlanılan eserler bölümü KAYNAKÇA adı altında, 10 punto Times New Roman'da yazılmalıdır.

*Yukarıda belirtilen kurallar, derginin şekil açısından bir bütünlüğe kavuşması amacıyla hazırlanmıştır. Bu nedenle belirtilen formata uygun olmayan çalışmalar, yazara iade edilip yeniden düzenlenmesi istenecektir. Gereken değişikliklerin yapılmadığı çalışmaları yayımlanmayacaktır. Dergi-yazar arasındaki iletişimin sürekli olabilmesi amacıyla, yazarlar telefon, adres ve e-mail adreslerini dergiye bildirmelidirler.

** Makalelerin dergi içerisindeki sıralaması, alfabetik düzende soyadına göre olacaktır. Doğu Coğrafya Dergisi'nin ilk sayfa alanı dergi EDITOR ü için ayrılmış olup, bu bölüm soyadı sıralamasına dahil değildir.

*** Dergide yayımlanan makaleler için yazardan talep edilen ücret, dergi yazım kurulunca önceden tespit edilerek yazarlara bildirilir.

B. Kayıt Ortamı ve Dergiye Teslim Etme :

1- Yukarıda belirtilen şekilde hazırlanan eserler, 1,44' lik diskette teslim edilecektir. Belgenin kayıt formatı DOC olacaktır. Hazırlanan bu disket ve makalenin fotoğrafları-haritaları yapıstırılmış orijinal nüshası dergiye teslim edilmelidir.

2- E-mail yoluyla eser gönderimi: Yazarlar kapakta belirtilen e-mail adresine fotoğraf ve haritaları taranmış olarak eserlerini gönderebilirler. Bu konuda özellikle fotoğraf ve harita taramalarında ebat bir bir ve en az 130 dpi'lik çözünürlük kullanılması gerekmektedir. Fotoğraf ve haritalar TIFF formatında kaydedilmiş olacaktır.

****Yazarlar, eserlerinin şekil ve düzenleme işini tümüyle dergiye bırakabilir. Bu şekilde eser gönderenler, PC/MAC sistemler altında diledikleri yazım formatında eserlerini hazırlayıp fotoğraf ve haritalarını yapıstırmadan dergiye verebilirler. Bu tür bir uygulamada, ilave masraf baskı ücretine eklenecektir.

*****Doğu Coğrafya Dergisi'ne ait sayılar, talep edilmesi durumunda Cd olarak okuyucularına gönderilmektedir. Cd halindeki nüshalar, yazarların telif haklarının korunmasına yönelik olarak şifrelenmektedir.

